

Grave. L. 110. (H.)

1. a₁sdə-of asto kipa masperwar zi.^{en} zinxa bə₁η //sprɛj = spreeuwll
2. minəvunt istəblumə gəngi:to
3. te.gəwos^Rdəx spɛnəz arle.nəx mar meməsinəs
4. spə.jə ɛs zwo₁.ə wɛrək //lastəx//
5. vɛpɔəxɪp kɛ.gəzə vɛrɪxɪmɛlt bɾoɔ.t
6. də tɪmərman hɛtənəspɛntər ɪnzənəvɪjə^R
7. də ʃɪpɔr lɛktəxəntɪspənəf
8. ɪndəfabrɪk ɪsnɛktsə zɪn
9. kumɔdʒe.i ki.ə-of kumhi.ə kɪnt
10. kɛ.ɔ ʃɛf gɪvəns fi.ə glɛskəs bi:ə-glas-gla.zə
//mətɛjə ɛn ɛɛn halsfɛmɛtɛjə//
11. brɛŋmə ɛfkəs tɛw. kɪlɔs kɪkɛtɛj.ɔ //bɛ.i:jəns//
//mɔrɛlə = morellen// kɪkɛtɛj zɪn klɛɪnɛ pruɪmɛn//
12. zə hɛbə mɪt nə vɛ.və d^r.ɪlɪtə^ruɪn vɛxɔdɛvɔŋkɔ
13. kɛ.i dɛɛi gɔsɪmɪn mɛdɔnə knɪbəl
14. ɪk hɛpɔn kni gəzi.n
15. vɔstɔn₁.vɔnt-oɔk vɔstɔl₁.vɔnt wɔrtɪnɪfɔl
mɛr gəvɪ.rɛt (Deze wordt in Grave nog uitbundig
geviend)
16. ɪk bɛɪn blɛ.ɪ(i-element zwak) dɔk-of dɔdɪk
mɛt hɪn nɪmɛ.ɔ bɪn gəgɔn
17. ɪk hɛbətɪnɪ xɔdɔ.ən - hɪr vɛrɪnt
18. wɪ hɛdət xɔdɔ.ən - dɔndɪjə dɪdɔ.ɪ^R a.nkɪmt
19. spɪn - spɪnəwɛpə - mɔ rə.gəsbɔl
20. pɛt - mɪts - bə₁η - bəns.wt - -- də wɛ.i
(i-element zwak)- mɔ pɔdɔstul - ɛn hɛx - mɔ
kɪkɔr-of kɪkɔs - mɔ vlɪndər
21. dɪjə vɛnt mɔkts dɔ kɛ.ləwɛ.rɔlt ɔntfɛxtə
22. ɪksalɔ kɪrɔ₁ lɔkəs xɛ₁.və (kɪrɔlɔ = kɪrɔlɛn)
23. ɛŋɔlɔnt lɔtɔfɔl ɔ^u wɔs xɛ.ə pɔstlɔs. pɔ //vɛbrɛ.kɔ
van kar, wagen, huis //
24. kɛ.i hɛdɪs ɛnɔmbɛ.ɔt xɔkɛ.gə
25. gɪvɪmɔ tɛw.ɔ brɛ.jɔstɛ.nə - bɛɛjɔrɔ - də brɛtstɔ
26. dɛ stɔmbɛ.lt stɛ.tɔ.ɪ^R nɪmɪ^R
27. dɪjə mɪns hɛdɔnɛ₁.və ɔrɔnəxɾɔs.ə tɔn^hɛ.r
28. bɪ.ɪfɛ^R ɛsnɪ ɪndən kɛ.mɔl xɔblɛ₁.və //lɪpɪfɛrɔs//
29. dɔs xɔl kɪndər zɪn mɛtəmə.stə^R nɔ^R də xɛ.ɔ gəwɛst
30. ɪk ɔntɔx nɪkɪvɔ vɔrɔk lɔt.ɪ^R bɪn
31. də bɛ.stɔ dɪɪŋkɔgrɔ.ɪ lɪn xɔ₁.tɛmɛ.ɔl
32. kɛ.i kɔnɪ gɔnwɛrɔkə - kɛ.i kɛt pɪnɪndə kɛ.ɔl
33. stɪkɪtɪs ɛnɔnstɛ.ɪ l ɪndɪjəmbɛsɔm
34. nɛ.ɔ mɪdɪkɛ.gɔls wɔrtɔ^R nɪ mɛr gəspɛlt //spɔl.ɔl//
35. kɛ.jɛn zɛx - ɪk hɛbɔ ɔltwɛ.kɛ.^R gərupɔ
36. dɪ pɛ.^R ɪsnɪrɪp - dɔ.ɪ^R-of dɔr zɪtɔngɔn
wɪtɔpɪtɪn
37. zə zɪn nɔrt lɔnt - ɛn nɔrdə wɛ.i (lɔnt = boumland)
38. zə hɛdɪ m ɪrst sɪnsɛntə hɛlɔpə vɛpɪmɔ.kɔ
39. dɔndɪjə zɔlɔt (ɔk) nɪfɛ^R bɪɪŋɔ
40. xɪs də hɛlɔfɔn də rɔ.mɔ kɪwt
41. dɔmɪns mɪsɔn vɛɔ.ɔ w bɔs xɛ.tɔmɔ
42. ɪndə mɔ.ɪ s zɛwɛmɔ ɪs xɔvɔt.^R lɔk //ɪndə xɛldɔl//
43. kɛ.i kɛt ʃɔl pɪrɔts ɪndə tɪ stɛ.tɔkɪs
44. wɛ.i (i-element zwak) mɪtɔ dɔt.ɪ də hɛlɔftɔn
hɛbɔ ɛn ʃɔlt ɔf gɔɛlɪ dɔrɛst
45. hɛlɔpɪs mɛtɔbɛt vɛlɪxtɔ
46. ɔnzə mɛtsɔlɛ.r ɪsɔvɛt ɔsmɔdər oɔk ɔrɔnvɛ.zɔkɔ
47. zə hɔwə mɪwɛdɪŋ xɔp wɪst fɛrstɔkɔns pɪɪŋɔ
//tɪs wɪtɔwɔx nog wel gezegd door 60, 70 jarigen //
48. dɔm bɔs.m kɛwɛkɔr zɔldɔm bɔs.m ɛntɔ
49. dɪ.ɔ dɛ.rɛst ɔt rɔ.mɪs dɪxt (Rɔ.m = ruiten met
kozijnen) buiten zijn də lɪkɔ ɔf blɪndɔ
50. tɪklɛpt vɔrdə ɛrstɔmɪs - də tɪ.nɪ.ɪsɔ ɔf lɛstɔmɪs -
tɔf
51. (bɛdɔ)spɪɛ.i - kɪkɔrdɪɛl - vɔspɪɛ.i:jə - ytsɪɛ.i:jə -
-- ytbɪɛ.i:jə - bɔrɛ.i:jə gezegd van een huid,
anders kɔt.mɔ.kɔ - mɪst bɪɛ.kɔ - ɛm bɔtɔrɔm
smɛ.rɔ //bɔtɔr//
52. dɪ vɔd.w hɛtɔr kɔt.r lɔtɔkɪɪpɔ
53. zə n vɔ.dɔn hɛtɔm zɛs ʃɔt.r nɔs xɔl lɔ.tɔgɔ.n
54. ɪk hɛbətɪnɔf xɔrɔt.jə ɪm xɔlɔ.t lɔpɪst wɔtɔr
tɔgɔ.ən
55. vɔ.lɔvɛ.^R zə zɪdɔnɪfɔl ɪndɛ.zəstɪrɛ.ɔk
56. ɛ.rdɔ -of stɛ.nɔpɔ.tɔ zɪnɪfɔl wɛrt

57. dā s̄x̄p̄.tā^R ste.t be: dāno.vā-dān hē^{Rt} (om Grave)-dān hē^{Rt} (in Grave)
 58. I mā^{Rt} ezat naxta kō.ət amba katsā
 59. di hē.ēs gīft hēldā^R lēx-ni wor.^R ook wā^R
 60. hē.ī tēskot pe.^{Rt} anānāstē^{Rt}
 61. Indijāntit kwamajali hi.^R idār jō^R nā^R
ook nā^R dā hē.ēomīs
 62. dā pō^R.tā^R zē.ən dāt anāntivān hē.^R
 vōlmaktīs
 63. gāzā.χt en gāzāχmāwēl māz gāzē.ənt nīks
 te.gāmə // tē. gā is oud //
 64. dāzwa.lāwā zālēgā.w tārāχkumā-ook
 dāzwa.lāwā kumāgā.w vō^{Rt}
 65. gōdsvandā.χ nīkē^{Rt}
 66. ē.tāhli grā.χ kā.s
 67. Xānā of zīnāmos.tā^R is kōpōt-hē.ī le.t
 īnstāks andawēχ
 68. tīs answē.^R amā dāxawīst ēntīs anāmos.jōn
 o.vānt
 69. dājōngskā lopt vptāblō.ə tāvū: tō
 70. dō.^R izānāmbē^{Rt} īndākan // dākanīs
 χōbē^{Rt}stā //
 71. īkwō mā dātāpōst anāmbri^f brōxt
 72. īk hēpīn anānhē^{Rt} - mānhē^{Rt} dy.tē.^R
 73. īkān mēχīn dāwā^s ook dāwā^s mīnā^s
 vps̄χī.ə^R
 74. nāsχvftit spānawōt pe.^{Rt} fārdānīwōkē^R
ook hē^R
 75. īk hēbāmbitjā kō.ə^{Rt} vānvārdāmidāχ af
 // īk hāt vārdāmidāχ al //
 76. dā zō.əⁿ vāndā kō.əⁿ īn izōk-sōldō.t χāwīst
 // dā jōn van ieder ander //
 77. wītōgīnāwā.gā mā.kā^R tāwōnō-anāmbō.əχ
 78. dā rō.ā hēbāzāng dō.rōnīs
 79. īkχlōvāz nīksfān-of gīnwō.^{Rt} fān
 80. tēkintjā wā dō.ət vā^R dāst kōnā dō.ə^R pā-of
 kār dādōt χōdāpt kōnwōzō

81. zīn-of zānō. gā enāim-of zān o.ā^R tō. pō
 82. hē^R dōxtārtjā-of hē^R mēskā is mīdān mēntjā
 nōzōt tōz gāgā. n āmbvūmbēs. tā plīkō
 83. dō^R.^R izānāspōrt ybīle.ə^R
 84. hē.ī zētō mē.ē.l-of anāmbēk vōp-hē.ī kwīkō
 hā^{Rt} // s̄χ^Rōē.ūwā = schreien //
 85. dāmīnā zōxtānīks andāz ās χēlt ēnīkōd vōm
 86. dāzānānt is dōp.əχ fāndāndō^{Rt}
 87. dīwēχ lōp kēzōm of dīē. jē fē.l-tēzānāmwēχ
 dō^R.^R lōng // dāndīk //
 88. īkōχ fūrt kē. nō jīngskā mē.ē.nā^R vōm // an
 tēvūmāltjā vōr kōekjēs //
 89. dāmōk is χāstēkē īnān kō^{Rt} // dā gē.tāmbōk //
 // gōstō. rāvā // dā rōn kō^{Rt} // īntōstīkō //
 90. zān lītjā wāskō^{Rt} māz quīt
 91. īndāzχā.dy.w izōtōt bēstō
 92. anāχā^{Rt} mūt χuīt kānā mē.ē.kā // s̄χī: tō //
 93. χy.kētīs nāmānān hū: t
 94. īkwētnī wō^R. kām mūt s̄y.^R kō
 95. anākulō-of frīzō kēldā^R is χūt fā^{Rt} bī: ə
 96. īk mūsōsāblū.t dīngkō āmānōstōtē. rōkō^R
 97. īk mūtē.ēs āt fūjō^R īndāstālk kōējō
 98. mānbry.ə^R -of dōbry.ə^R vāmin wāz mī. j
 99. dā mēlōk bū^ə mākēnā gōwō. tō rōndā-of zūt
 100. dī kē rāmēlōk is dān ēn zū.^ə (ouderwets) of zū.^ə
 stū. rām dō^R mā mē.ōtē^Rχ
 101. wāzō.ūwā (u-element zwak) dīpāt īnāny.^R
 vōtkānā mā. kō
 102. dā vōl ook dāzīs nīks vplāntāzēgā-hē.ī
 īsōky.ə^R - anōky.ə^R wē^Rōk
 103. hē.ī kōm nō.ē tō māny. tō lā.t
 104. īnītā. līj zīnā^R of zīn bē. rōgōdī vū.^R
 spū. gā // kītīs = speeksel verwijderen - o.vāχē.vā =
vomeren - kōtīs = vomeren (platter) //
 105. dōerāv dā dō^R.^R vptā dō. wō
 106. īndāgrā. f hēbāzānōstīk fāndō bē^Rχ vā. rō // īmbō. m //
 107. gōmūtōnīs fēlō is of. oēs kōmōkīkō

108. he: i s midanguj s f^o t^o mane. j fanl^o v^o g^o k^o m^o r
109. did^o p^o r s fan by: k^o k^o s. w^o t xama r k^o t || nam
by: k^o m b^o s. m ||
110. mg^o t r^o s. u^o w d^o v r^o s. u^o w mut k^o n^o n^o e. i^o j^o
111. i k^o h e p^o h i: r^o g r^o a s x^o z e: i^o j^o t m a^o (r^o) t w a s x^o i n g u t s^o z^o t
112. di j a m b r^o s. w^o r^o z e. t d a d a t n o x t a d y. r^o i s m
t a b w r
113. b a^o k s - i k b a k - g e. i b a^o k t - h e. i e n h e: i b a k t - b a k t
h e. i - w e. i b a k s - i k b a k t s - g e. i b a k t s - h e. i b a k t s -
w e. i b a k t s - w a h e b s g e b a k s
114. b i j a - i k b i j - g e. i e n g e b i. t - h e. i b i: d t - w o b i j a -
b i j a w a - i k b o s^o j - i k h e p. x a b o s^o j a - b o s^o j a z e. i
o f z a - o f z n l i o k e n z k
115. t i z a n k l e e. i n t j a m a r m f a e. i n t j a || t i z a n f i n d i n g
g e z e g d v a n e e n k i n d - t i z a n s f i n a n l. e e n s t r e n g
o r t h o d o x e || t w a z a n f e. n f e. s t ||
116. g a k a n t h i. r^o e. i j a r k r i g s v p t a m e r t
117. h e: i h e t x a z e. t e n x a z e. t d a t i a m i n r a a l d e n k o
118. a t d i n s m e. s k a z e. i d a t i g e l i k h a t || d a
d i n s m e. t ||
119. d a r w a e r s v e. f p r e. z a
120. o n d a r d i j o n e. k l e g a v p l e. k o l s
121. t w a. t a r z a l d a. l a k x a n k o s. a k s - t h o k t a l
122. a t h o j i s n o x y. n - t i s (n o x m a^o) p a s x a m e. d t
123. - m a k a s m e t a n d o j a^o r v a n a n e. i
124. d a b a m p k a z a l d o r. r^o o f d a^o r m u j a l a k k a n s
g r u j
125. d a p s t o s. r^o h e t x u j a w i n

126. o n s z. w t - o f z. u w a h y. s i s a f x a b r a n t
127. d a r o. m a s p o e. t y. t a e. j a^o r v a n d a k u j
128. d a k l a s t a r l e. d t - a n k r y. s - t w e. i k r y. z a
129. d a b e e r i s f a n d a k r o e. t w a. g a b y. g a d p. r^o r
o n d a r o t x a w i x
130. d a t w e. d a e. t a e r s k w a m a n a^o h y t a
131. x a h e b m a m f a n t e n b l s. w g a s l a. g r
132. d a s s. r^o s i z a m b i t j a d a n - f l s. w || (j. j v a n v l e e s) ||
133. d a s n i w l i x d i k
134. t i z a n e. u w a x h e. i t x a l e. j a d a k u g e r i n t h e p
135. n. u w p o s. r^o t w a r t n o w a n h e. t a n i. u w a s t a t
136. d i. n - i k d y. j o t - g e. i d e j o t - h e: i d y d a t - w e. i
d y. a s t - g a l i o f j n l i d y n o t - z e. i d y n o t - i k
d e. j o t - g e. i d e. j o t - h e: i - o f h e. i d e. j o t - w e. i o f
w e. i d e. j a n o t - g a l i d e. j a n o t - z e. i d e. j a n o t -
d e. j i k s t - d e. i h e: i s t m a - d e. j a z e. i s t m a^o
137. d o s. p a - d o s. p k l e. t - d o s. p f o n t - d a s s o l d o r. t a
138. d a r s a - h e: i d a r s t - h e: i d a r s t a - h e: i h e t x a d a r s t
139. b i n d a - i k b i n t - g e. i b i n t - h e. i b i n t - w i. j b i n d a -
j n l i b i n d a - z e. i b i n d a - b i n t h e: i - b a n t h e: i -
i k h e p. x a b o n d a
140. Locale landmaten: o n n a m b y n d a r = 1 h a - a n h a l v a r o
b y n d a r || a n v i m = 100 b o s s e n b v. r o g ||
141. Locale Waternamen: d a m a. s - d a r a. m = k l e i n
r i v i e r t j e, d a t w a t e r v a n d e P e e l a f v o e r t. I n M i l l
(L. 158) h e e t d i t d e b e. o k - d a h o r s o n s g r a. f -
d a p a. t a r s w i l b y V e l p - d a w o r. l u i l - d a
x w a r t a w i l (z i t g e e n w a t e r m e e r i n). V r o e g e r
o n t s t o n d b y h o o g w a t e r d a b e. r a m a. s

De naam van deze plaats in haar eigen dialect is: ds gra.f

De inwoners heten: ds gra.fsr

Geen bijnaam bekend.

Aantal inwoners op 1 jan. 1956. Van de gemeente Grave 5000. Tot deze gemeente behoren, behalve het stadje met ± 5500, de dorpen Velp (± 500) en Escharen (± 700 inw.).

Taaltoestand. In de stad heten de hoofdstraten: roxstra.t - ke. jonbar xsrstra.t - hamstra.t - klinkerstra.t - braxstra.t - ma.stra.t - ma. s ka. da - ho. s f s s tra.t - mart - olistra.t - sint ~~ds~~ s b e t s t r a . t - t r o m p e t e r s t r a . t

Buiten de stad ligt t r o s . s j e d o r p (nieuwbouw). Het terrein heette x i . t a . R t - Er zijn geen lokale verschillen in het dialect. Ieder, die uit Grave afkomstig is, spreekt dialect. Onder de bevolking van het stadje zijn veel ambachtslui en winkeliers (de dorpen er om heen doen er hun inkopen. Er is een tricotagefabriek met 140 werkbachten, een handschoen-, kisten-, sigaren- en betonfabriek.

Veel mensen gaan werken in Nijmegen en Oss.

In Grave is een psychiatrische inrichting

Zegsleden. 1. Antonius Opsteegh; 60 j.; hier geb.; heeft hier altijd gewoond; V. en M. van hier. Praat gewoonlijk Graafs.

2. Antonius Wilhelmus Akkermans; 52 j.; hier geb.; boekdrukker; heeft hier altijd gewoond; V. en M. van hier, Praat gewoonlijk Graafs.

3. Johannes Matheus Akkermans (neef van 2); 34 j.; hier geb.; heeft hier altijd gewoond; V. en M. van Grave. Praat gewoonlijk Graafs.

4. Wilhelmina van Kuppeveld-Ouwens; 31 j.; hier geb.; huisvrouw; heeft hier altijd gewoond; V. van Meegen, M. van Grave. Praat gewoonlijk Graafs.